

L'astuto piano di Odisseo continua a mostrare i suoi risultati: dopo l'accecamento del Ciclope, l'eroe riesce a fare uscire dalla caverna i suoi compagni aggrappati al ventre dei montoni; allontanatisi, Odisseo rivela la sua vera identità al Ciclope, il quale, sempre più adirato, scaglia enormi massi in mare. Intanto Odisseo e i compagni raggiungono l'isola in cui si trovavano le altre navi; qui mangiano in abbondanza, pronti a riprendere il viaggio l'indomani.

- ὣς ἄρ' ἔφην ἀπιόντες, ἐμὸν δ' ἐγέλασσε φίλον κῆρ,
ὥς ὄνομ' ἐξαπάτησεν ἐμὸν καὶ μῆτις ἀμόμων.
- 415 Κύκλωψ δὲ στενάχων τε καὶ ὠδίνων ὀδύνησι,
χερσὶ ψηλαφῶν, ἀπὸ μὲν λίθον εἶλε θυράων,
αὐτὸς δ' εἶνι θύρησι καθέζετο χεῖρε πετάσσας,
εἷ τινὰ που μετ' ὄεσσι λάβοι στείχοντα θύραζε·
οὕτω γὰρ πού μ' ἤλπετ' ἐνὶ φρεσὶ νήπιον εἶναι.
- 420 αὐτὰρ ἐγὼ βούλευον, ὅπως ὄχ' ἄριστα γένοιτο,
εἷ τιν' ἐταίροισιν θανάτου λύσιν ἢ δ' ἐμοὶ αὐτῷ
εὐροίμην· πάντας δὲ δόλους καὶ μῆτιν ὕφαινον,
ὥς τε περὶ ψυχῆς· μέγα γὰρ κακὸν ἐγγύθεν ἦεν.
ἦδε δέ μοι κατὰ θυμὸν ἀρίστη φαίνεται βουλή·
- 425 ἄρσενες οἷες ἦσαν ἐϋτρεφῆες δασύμαλλοι,
καλοὶ τε μεγάλοι τε, ἰοδνεφῆς εἶρος ἔχοντες·
τοὺς ἀκέων συνέεργον ἐϋστρεφέεσσι λύγοισι,
τῆσ' ἐπι Κύκλωψ εὐδε πέλωρ, ἀθεμίστια εἰδώς,
σύντρεις αἰνύμενος· ὁ μὲν ἐν μέσῳ ἄνδρα φέρεσκε,
- 430 τὼ δ' ἐτέρω ἐκάτερθεν ἴτην σῶοντες ἐταίρους.
τρεῖς δὲ ἕκαστον φῶτ' οἷες φέρον· αὐτὰρ ἐγὼ γε, –
ἄρνεϊὸς γὰρ ἔην μήλων ὄχ' ἄριστος ἀπάντων, –
τοῦ κατὰ νῶτα λαβῶν, λασίην ὑπὸ γαστέρ' ἔλυσθεις
κείμην· αὐτὰρ χερσὶν ἄωτου θεσπεσίοιο
- 435 νωλεμέως στρεφθεὶς ἐχόμην τετληότι θυμῷ.
ὣς τότε μὲν στενάχοντες ἐμείναμεν Ἥῳ δῖαν.
ἦμος δ' ἠριγένεια φάνη ῥοδοδάκτυλος Ἥως,
καὶ τότε ἔπειτα νομόνδ' ἐξέσσυτο ἄρσενα μῆλα,
θήλειαι δὲ μέμηκον ἀνήμελκτοι περὶ σηκούς·
- 440 οὐθατα γὰρ σφαραγεῦντο. ἄναξ δ' ὀδύνησι κακῆσι
τειρόμενος πάντων οἴων ἐπεμαίετο νῶτα
ὀρθῶν ἐσταότων· τὸ δὲ νήπιος οὐκ ἐνόησεν,
ὥς οἱ ὑπ' εἰροπόκων οἴων στέρνοισι δέδεντο.
ὔστατος ἄρνεϊὸς μήλων ἔστειχε θύραζε,
- 445 λάχνῳ στεινόμενος καὶ ἐμοὶ πυκινὰ φρονέοντι.
τὸν δ' ἐπιμασσάμενος προσέφη κρατερὸς Πολύφημος·
“κρὶε πέπον, τί μοι ᾧδε διὰ σπέος ἔσσυτο μῆλων
ὔστατος; οὐ τι πάρος γε λελειμμένος ἔρχεαι οἴων,
ἀλλὰ πολὺ πρῶτος νέμειαι τέρεν' ἄνθεα ποίης
450 μακρὰ βιβᾶς, πρῶτος δὲ ῥόας ποταμῶν ἀφικάνεις,
πρῶτος δὲ σταθμόνδε λιλαίειαι ἀπονέεσθαι

- ἐσπέριος, νῦν αὖτε πανύστατος. ἦ σύ γ' ἄνακτος
 ὀφθαλμὸν ποθείεις; τὸν ἀνὴρ κακὸς ἐξαλάωσε
 σὺν λυγροῖσ' ἐτάροισι, δαμασσάμενος φρένας οἴνω,
 455 Οὔτις, ὃν οὐ πῶ φημι πεφυγμένον ἔμμεν ὄλεθρον.
 εἰ δὴ ὁμοφρονέοις ποτιφωνήεις τε γένοιο
 εἰπεῖν, ὅππῃ κείνος ἐμὸν μένος ἤλασκάζει·
 τῶ κέ οἱ ἐγκέφαλός γε διὰ σπέος ἄλλυδις ἄλλη
 θεινομένου ῥαίοιτο πρὸς οὔδει, κὰδ δέ τ' ἐμὸν κῆρ
 460 λωφήσειε κακῶν, τά μοι οὐτιδανὸς πόρεν Οὔτις.”
 ὣς εἰπὼν τὸν κριὸν ἀπὸ ἔο πέμπε θύραζε.
 ἐλθόντες δ' ἠβαιὸν ἀπὸ σπείους τε καὶ αὐλῆς
 πρῶτος ὑπ' ἀρνειοῦ λυόμην, ὑπέλυσα δ' ἐταίρους.
 καρπαλίμως δὲ τὰ μῆλα ταναύποδα, πίονα δημῶ,
 465 πολλὰ περιτροπέοντες ἐλαύνομεν, ὄφρ' ἐπὶ νῆα
 ἰκόμεθ'· ἀσπάσιοι δὲ φίλοισ' ἐτάροισι φάνημεν,
 οἱ φύγομεν θάνατον· τοὺς δὲ στενάχοντο γοῶντες.
 ἀλλ' ἐγὼ οὐκ εἶων, ἀνά δ' ὀφρύσι νεῦον ἐκάστω,
 κλαίειν· ἀλλ' ἐκέλευσα θεῶς καλλίτριχα μῆλα
 470 πόλλ' ἐν νηϊ βαλόντας ἐπιπλεῖν ἄλμυρόν ὕδωρ.
 οἱ δ' αἴψ' εἴσβαινον καὶ ἐπὶ κληῖσι καθίζον·
 ἐξῆς δ' ἐζόμενοι πολιὴν ἅλα τύπτον ἐρετμοῖς.
 ἀλλ' ὅτε τόσσον ἀπῆν, ὅσσον τε γέγωνε βοήσας,
 καὶ τότε ἐγὼ Κύκλωπα προσηύδων κερτομίοισι·
 475 “Κύκλωψ, οὐκ ἄρ' ἔμελλες ἀνάλκιδος ἀνδρὸς ἐταίρους
 ἔδμεναι ἐν σπηϊ γλαφυρῶ κρατερῆφι βίηφι.
 καὶ λίην σέ γ' ἔμελλε κιχήσεσθαι κακὰ ἔργα,
 σχέτλι', ἐπεὶ ξείνους οὐχ ἄζεο σῶ ἐνὶ οἴκῳ
 ἐσθέμεναι τῶ σε Ζεὺς τείσατο καὶ θεοὶ ἄλλοι.”
 480 ὣς ἐφάμην, ὃ δ' ἔπειτα χολώσατο κηρόθι μᾶλλον·
 ἦκε δ' ἀπορρήξας κορυφὴν ὄρεος μεγάλοιο,
 κὰδ δ' ἔβαλε προπάροιθε νεὸς κυανοπρώροιο
 [τυτθόν, ἐδεύησεν δ' οἰήϊον ἄκρον ἰκέσθαι.]
 ἐκλύσθη δὲ θάλασσα κατερχομένης ὑπὸ πέτρης·
 485 τὴν δ' ἄψ ἠπειρόνδε παλιρρόθιον φέρε κῦμα,
 πλημυρὶς ἐκ πόντοιο, θέμωσε δὲ χέρσον ἰκέσθαι.
 αὐτὰρ ἐγὼ χεῖρεςσι λαβὼν περιμήκεα κοντὸν
 ὦσα παρέξ· ἐτάροισι δ' ἐποτρύνας ἐκέλευσα
 [ἐμβαλέειν κόπησ', ἴν' ὑπέκ κακότητα φύγοιμεν.]
 490 κρατὶ καταννεύων· οἱ δὲ προπεσόντες ἔρεσσον.
 ἀλλ' ὅτε δὴ δις τόσσον ἅλα πρήσσοντες ἀπῆμεν,
 καὶ τότε δὴ Κύκλωπα προσηύδων· ἀμφὶ δ' ἐταῖροι
 μειλιχίοισ' ἐπέεσσιν ἐρήτυον ἄλλοθεν ἄλλος·
 “σχέτλιε, τίπτ' ἐθέλεις ἐρεθιζέμεν ἄγριον ἄνδρα;
 495 ὃς καὶ νῦν πόντονδε βαλὼν βέλος ἦγαγε νῆα
 αὐτίς ἐς ἠπειρον, καὶ δὴ φάμεν αὐτόθ' ὀλέσθαι.
 εἰ δὲ φθεγξαμένου τευ ἠ αὐδήσαντος ἄκουσε,

σύν κεν ἄραξ' ἡμέων κεφαλὰς καὶ νῆϊα δοῦρα
μαρμάρῳ ὀκρίονεντι βαλῶν· τόσσον γὰρ ἴησιν.”

500 ὣς φάσαν, ἀλλ' οὐ πείθον ἐμὸν μεγαλήτορα θυμόν,
ἀλλά μιν ἄψορρον προσέφην κεκοτηότι θυμῷ·

“Κύκλωψ, αἶ κέν τις σε καταθνητῶν ἀνθρώπων
ὀφθαλμοῦ εἴρηται ἀεικελίην ἀλαωτύν,
φάσθαι Ὀδυσσῆα πτολιπόρθιον ἐξαλαῶσαι,

505 υἱὸν Λαέρτεω, Ἰθάκη ἐνὶ οἰκί' ἔχοντα.”

ὣς ἐφάμην, ὁ δέ μ' οἰμώζας ἡμείβετο μύθῳ·
“ὦ πόποι, ἦ μάλα δὴ με παλαιάφατα θέσφαθ' ἰκάνει.

ἔσκε τις ἐνθάδε μάντις ἀνήρ ἡῦς τε μέγας τε,
Τήλεμος Εὐρυμίδης, ὃς μαντοσύνη ἐκέκαστο

510 καὶ μαντευόμενος κατεγήρα Κυκλώπεσσιν·

ὃς μοι ἔφη τάδε πάντα τελευτήσεσθαι ὀπίσσω,
χειρῶν ἐξ Ὀδυσῆος ἀμαρτήσεσθαι ὀπωπῆς.

ἀλλ' αἰεὶ τινα φῶτα μέγαν καὶ καλὸν ἐδέγμην
ἐνθάδ' ἐλεύσεσθαι, μεγάλην ἐπιειμένον ἀλκήν·

515 νῦν δέ μ' ἐὼν ὀλίγος τε καὶ οὐτιδανὸς καὶ ἄκικος
ὀφθαλμοῦ ἀλάωσεν, ἐπεὶ μ' ἐδαμάσσατο οἴνω.

ἀλλ' ἄγε δεῦρ', Ὀδυσεῦ, ἵνα τοι πὰρ ξείνια θεῖω,
πομπὴν τ' ὀτρύνω δόμεναι κλυτὸν ἐννοσίγαιον·

τοῦ γὰρ ἐγὼ πάϊς εἰμί, πατὴρ δ' ἐμὸς εὖχεται εἶναι.

520 αὐτὸς δ', αἶ κ' ἐθέλησ', ἴησεται, οὐδέ τις ἄλλος
οὔτε θεῶν μακάρων οὔτε θνητῶν ἀνθρώπων.”

ὣς ἔφατ', αὐτὰρ ἐγὼ μιν ἀμειβόμενος προσέειπον·

“αἶ γὰρ δὴ ψυχῆς τε καὶ αἰδῶνός σε δυναίμην
εὔνιν ποιήσας πέμψαι δόμον Ἄϊδος εἴσω,

525 ὥς οὐκ ὀφθαλμόν γ' ἴησεται οὐδ' ἐνοσίχθων.”

ὣς ἐφάμην, ὁ δ' ἔπειτα Ποσειδάωνι ἄνακτι
εὖχετο, χεῖρ' ὀρέγων εἰς οὐρανὸν ἀστερόεντα·

“κλυθι, Ποσειδάων γαιήοχε κυανοχαῖτα·

εἰ ἐτεόν γε σός εἰμι, πατὴρ δ' ἐμὸς εὖχεται εἶναι,

530 δὸς μὴ Ὀδυσσῆα πτολιπόρθιον οἴκαδ' ἰκέσθαι,
[υἱὸν Λαέρτεω, Ἰθάκη ἐνὶ οἰκί' ἔχοντα.]

ἀλλ' εἴ οἱ μοῖρ' ἐστί φίλους τ' ἰδέειν καὶ ἰκέσθαι

οἶκον εὐκτίμενον καὶ ἐὴν ἐς πατρίδα γαῖαν,

ὄψε κακῶς ἔλθοι, ὀλέσας ἄπο πάντας ἐταίρους,

535 νηὸς ἐπ' ἀλλοτρίης, εὔροι δ' ἐν πῆματα οἴκῳ.”

ὣς ἔφατ' εὐχόμενος, τοῦ δ' ἔκλυε κυανοχαίτης.

αὐτὰρ ὃ γ' ἐξαῦτις πολὺ μείζονα λᾶαν ἀείρας

ἦκ' ἐπιδινήσας, ἐπέρεισε δὲ Ἴν' ἀπέλεθρον·

κάδ δ' ἔβαλεν μετόπισθε νεὸς κυανοπρόροιο

540 τυτθόν, ἐδεύησεν δ' οἰήϊον ἄκρον ἰκέσθαι.

ἐκλύσθη δὲ θάλασσα κατερχομένης ὑπὸ πέτρης·

τὴν δὲ πρόσω φέρε κῦμα, θέμωσε δὲ χέρσον ἰκέσθαι.

ἀλλ' ὅτε δὴ τὴν νῆσον ἀφικόμεθ', ἔνθα περ ἄλλα

- νῆες εὖσσελμοι μένον ἄθροαι, ἀμφὶ δ' ἑταῖροι
545 εἶατ' ὀδυρόμενοι, ἡμέας ποτιδέγμενοι αἰεὶ,
νῆα μὲν ἔνθ' ἔλθόντες ἐκέλσαμεν ἐν ψαμάθοισιν,
[ἐκ δὲ καὶ αὐτοὶ βῆμεν ἐπὶ ῥηγμῖνι θαλάσσης.]
μῆλα δὲ Κύκλωπος γλαφυρῆς ἐκ νηὸς ἐλόντες
δασσάμεθ', ὥς μή τις μοι ἀτεμβόμενος κίοι ἴσης.
- 550 ἀρνεῖον δ' ἐμοὶ οἴω εὐκνήμιδες ἑταῖροι
μῆλων δαιομένων δόσαν ἔξοχα· τὸν δ' ἐπὶ θινὶ
Ζηνὶ κελαινεφέϊ Κρονίδη, ὃς πᾶσιν ἀνάσσει,
ῥέξας μηρί' ἔκαιον· ὃ δ' οὐκ ἐμπάζετο ἱρῶν,
ἀλλ' ὃ γε μερμήριζεν, ὅπως ἀπολοίατο πᾶσαι
- 555 νῆες εὖσσελμοι καὶ ἐμοὶ ἐρίηρες ἑταῖροι.
ὥς τότε μὲν πρόπαν ἡμᾶρ ἐς ἠέλιον καταδύντα
ἡμεθα δαινύμενοι κρέα τ' ἄσπετα καὶ μέθυ ἡδύ·
ἡμος δ' ἠέλιος κατέδυ καὶ ἐπὶ κνέφας ἦλθε,
δὴ τότε κοιμήθημεν ἐπὶ ῥηγμῖνι θαλάσσης.
- 560 ἡμος δ' ἠριγένεια φάνη ῥοδοδάκτυλος Ἥως,
δὴ τότε ἐγὼν ἐτάροισιν ἐποτρύννας ἐκέλευσα
αὐτούς τ' ἀμβαίνειν ἀνά τε πρυμνήσια λῦσαι.
οἱ δ' αἶψ' εἴσβαινον καὶ ἐπὶ κληῖσι καθίζον,
ἐξῆς δ' ἐζόμενοι πολὴν ἄλα τύπτον ἐρετμοῖς.
- 565 ἔνθεν δὲ προτέρω πλέομεν ἀκαχήμενοι ἦτορ,
ἄσμενοι ἐκ θανάτοιο, φίλους ὀλέσαντες ἑταίρους.